

TÜRK HAVACILIĞININ KURULUŞUNDA EMNİYET TEŞKİLÂTİNİN YARDIMLARI

Doç. Dr. Şakir BATMAZ

Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

sbatmaz@erciyes.edu.tr

Özet

Türk Havacılığının kuruluşu son derece meşakkatli ve bir o kadar da fedakârlıkla dolu bir süreçtir. Bu sürecin en önemli gelişmeleri Havacılık Komisyonu'nun kurulması ve Tayyare Mektebi'nin açılmasıdır. Özellikle Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın gayretleriyle başlayan bütün bu gelişmelerin akabinde Osmanlı coğrafyasında toplanan ianelerle tayyareler satın alınmıştır. 1912 yılından itibaren Harbiye, Adliye, Mâliye Daireleri, Emniyet teşkilatı, devamında da Ziraat Bankası mensupları, Kaymakamlıklar gibi birçok kurum, çalışanlarının istekleri doğrultusunda maaşlarından belirli bir oranın kesinti yapılması yoluyla Türk havacılığının kurulmasına destek vermişlerdir. Bu kurumlar içinde Emniyet Teşkilatının, Emniyet-i Umûmiyye Tayyâresi'nin alınması için topladığı yardımlar, bu yardımların miktarları, nerelerden ve ne şekilde toplandığı ele alınarak incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Türk Havacılığı, Emniyet Teşkilatı, Tayyare*

THE AID OF SECURITY SERVICE IN THE FOUNDATION OF TURKISH AVIATION

Abstract

The establishment of the Turkish Aeronautical Association was a process that encountered many hard times. The two most important stages in this process were the establishment of the Aeronautical Association, and the opening of the Airplane School. Immediately after these developments, which were mainly started by the efforts of War Minister Mahmut Şevket Pasha, some airplanes were bought with donations collected from the Ottoman lands. Also, from 1912 onwards, some more donations were made, by personnel from the Treasury and Military Offices, Court House, Law Enforcement Agency, Bank of Ziraat employees and civil servants of some district governorships, based solely on their desire to support the establishment of the Turkish Aeronautical Association. The purpose of this article will be to examine the donation that the Law Enforcement Agency made in order to buy its own airplane, the amount of this donation and where and how this donation was collected.

Key Words: *Turkish Aeronautical, Law Enforcement Agency, Airplane*

Giriş

Türk havacılığının kuruluşu ve kurumsallaşması yönünde atılan en önemli adımlardan biri Kur. Yb. Süreyya Bey'in teklifiyle (İstihkâm Müfettişliğine bağlı) bir "Havacılık Komisyonu" kurulmasıdır. Bu teklifin uygun görülmesiyle Süreyya Bey başkanlığında İstihkâm Yarbayı Refik, istihkâm Binbaşlarından Mehmet Ali ve Zeki Beylerden müteşekkil bir kurul oluşturulmuştur. Adı "Havacılık Komisyonu" veya "Tayyare Komisyonu" olan bu kurul, Türk ordusunda havacılığın ilk resmi teşekkülü olmuştur. Komisyon bir yandan havacılık alanındaki gelişmeleri araştırırken diğer yandan para tahsilâtı ve tedariki işleri ile uğraşmıştır. Komisyonun öncelikleri arasında yer alan bir husus da hava okulu kurulması olmuştur. Ancak bu faaliyetlerin yürütülmesi için önemli miktarda kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Mevzuata göre ise bütçeye derhal tahsisat konulması imkânsızdır. Oysa havacılık kısa süre içerisinde çevre ülkeler tarafından da ilgilenilen bir saha olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kaybedecek zamanı yoktur (Yalçın, 2010:19; Ayrıca bkz: Tanman, 2012; Anadol, 1990; Alasya, 1965).

Osmanlı ordusunda Hava Kuvvetleri'nin teşkilatlanması için gerekli olan Tayyâre Mektebi'nin kuruluş masrafı olarak 15.000; ilk sene zarfında alınması düşünülen on beş kadar tayyâre için 20.000; yıllık masraflar içinde 5.000 lira Maliye Nezâreti'nden talep edilmiştir. Ancak 20 Şubat 1912 tarihinde bunların âdi ve fevka'l-âde bütçelerde karşılığı olmadığından bir netice alınamamıştır. Bunun üzerine Harbiye Nezâreti'nin ihtiyaç duyulan bu miktarları öncelikle borç bulunarak karşılanmasını talep ettiği görülür. Diğer taraftan 40-50.000 lira sarfiyla Tayyâre Mektebi açmaktansa tayyarelerin Avrupa'dan satın alınması ve onları idare edecek zâbitânın da orada talim görmeleri, hazinenin o dönem içinde bulunduğu sıkıntı göz önüne alınarak bir çözüm olarak düşünülmüş ise de bu görüş çok önemsenmemiştir (BOA, BEO: 4013/300924).

Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın Gayretleri

Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın 7 Mart 1912 tarihli yazısı havacılığımızın ne denli zor şartlarda gelişme gösterdiğini kanıtlayan önemli bir vesikadır.

"Fransa'nın Deperdussin Fabrikasına iki tayyâre sipâriş edilmekle beraber daha iki adedinin sipârişi hakkında mu'âmelâtta bulunulmuş olup ancak üç senelik fevka'l-âde bütçede gerek mübâya'a edilen ve gerek mübâya'a edilecek olan tayyâreler için gerekli meblağın karşılığı olmamasından dolayı bunun için avanstan sarf edilen para dahi yerine konulamamıştır. Bununla birlikte yeniden tayyâre satın alınması ve Tayyâre Mektebi tesisi için ihtiyaç duyulan meblağ te'mîn olunamadığı cihetle iş hâlâ tedkikât îfâsı derecesinden ileri gitmemiştir. Hâlbuki tayyârecilik tahsili için mühim bir fedâkârlıkla Fransa'ya iki zâbit gönderilip altı zâbit de i'zâm olunmuş ve bunların masraflarının temin edilmemesi durumunda şu ana kadar yapılan masrafın heder olması caiz olamayacağından getirilen iki tayyâre ile bunların tecrübelerini yapabilmek için mektebin tesisi ve hiç olmaz ise îcab eden mu'allimle makinistlerin getirilmesi ve iki adet tayyârenin satın alınması önemlidir.

Atina Sefâret-i Seniyyesi Ateşemiliterliği'nden alınan tahrîrâtda Yunanistan'ın sâbık Petersburg sefirinin oğlu "Andriopoulos" adlı şahsın beraberinde getirdiği tayyârenin Atina'da tecrübe edildiği ve bu tayyâreyi hükûmetin emrine terk eylediği ayrıca Yunan Hükûmetince *Farman* sisteminde altı adet tayyârenin daha Fransa'ya sipariş edilerek bunların Mart'ta geleceği bildirilmektedir. Bulgarların da tayyâre tedârikiyle meşgul oldukları bilindiğinden yeniden iki adet tayyârenin satın alınması ve tayyâre mu'allimi ile makinistlerin celbi ve burada bir mekteb te'sîsi için gerekli kırk bin liranın te'mîn-i tedâriki lüzûmu Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi'nden ifâde kılınmıştır. Fi'l-hakîka ordu-yı hümâyûn için dahi bu ihtiyâc-ı mühimin te'mîn-i ifâsı vâcibâtдан olarak ma'amâfih Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi'nin taleb ve ifâdesi vechile icâb-ı hâlin icrâsı için gerekli kırk bin liranın Dâire-i Harbiye'nin ne ale'l-âde ve ne de fevka'l-âde bûdçelerinde karşılığı olmadığından hangi cihetden ne sûretle te'mîn-i tesviyesi lâzım gelir ise keyfiyetin Bâb-ı Âlî cânib-i sâmisince te'emmül ve ta'yîni lâzımeden bulunmuş olmağla iktizâ-yı hâlin ifâ ve netîcesinin emr u inbâsı menût-ı irâde-i aliyye-i Sadâret-penâhîleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir (BOA, BEO: 4013/300924).

Son Çare: İane-yi Milliye

Son çare olarak kamu kurumlarından ve halktan tıpkı II. Meşrutiyet Devrinde ianelerle oluşturulmaya çalışan yeni bir zırhlı donanmanın tecrübesinden de istifade edilerek yardım toplanmasına karar verilmiştir. 1912 yılından itibaren Harbiye, Adliye, Mâlîye daireleri, Emniyet teşkilatı mensupları, devamında da Ziraat Bankası mensupları, Kaymakamlıklar gibi birçok kurum ve halk bu ianeye gönüllü destek vermişlerdir. Kamu kurumlarında öncelikle bu iş için her kurum bünyesinde oluşturulan komisyonların çalışma şartlarını belirleyen bir "talimatname" oluşturulması kararlaştırılmıştır (BOA, DH.EUM.MH:35/37). İane toplayacak komisyonlar bağlı oldukları kurumun adıyla (Maliye Komisyonu, Emniyet-i Umûmiyye Komisyonu gibi) anılmışlardır. Komisyonların reisleriyle muhasebecileri diğer azalar arasından gizli oyla belirlenmiştir. Bunlara iane toplama işi bitinceye kadar başka bir görev verilmemesi kararlaştırılmıştır. İaneler iki yolla toplanmış olup ilki, beş, on, yirmi ve yüz kuruşluk matbû' ve koçanlı, komisyonun mührü bulunan biletlerin satılması diğeri ise ilgili birimlerde çalışan memur ve müstahdemin maaşlarından belirli oranlarda kesinti yapılmasıdır. Toplanan para ve masrafların kaydına mahsus olmak üzere komisyon muhasebecisi tarafından bir defter tutulacaktır (BOA, DH.EUM.MH:35/37). Bu defa her bir uçak alımı için ne kadar iane toplanması gerektiği konusu gündeme gelmiştir. 27 Mart 1912 tarihinde Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın İçel Sancağı ahalisinin bu husustaki sorusuna verdiği cevap şu şekildedir (BOA, DH.MTV : 4/48).

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletlü efendim hazretleri

10 Mart sene [1]328 târihli ve yirmi dokuz husûsî numarolu tezkire-i nezâret-penâhîlerine cevâbdır.

İçel Sancağı nâmına bir tayyâre mübâya'ası için derc-i i'ânâta mübâşeret edilmesi emrinde sancak halkının gösterdikleri âsâr-ı hamîyyet şâyân-ı şükrândır. Bundan evvel Kastamonu Vilâyeti'nden mevrûd telgrafnâmede Kastamonu ahâl-i sâdıkasının dahi i'tâ-i i'âneâta âmâde bulduklarından bahisle bir tayyârenin fiâtı suâl edilmiş idi. Vilâyet-i mezkûreye verilen cevâbda bir askerî tayyâre her ne kadar bin beş yüz liraya kâbil-i tedârik ise de yedek edevâtı ve ba'zı mâlzeme ve teferru'âtıyla beraber mükemmel bir tayyâre fiâtının iki bin beş yüz liraya bâliğ olacağı bildirilmiş olduğundan sâir îcâb eden vilâyâta dahi lede'l-îcâb bu sûretle ma'lûmât i'tâ buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Rebî'ulâhîr sene [1]330 ve fî 14 Mart sene [1]328. Harbiye Nâzırı

Böylece her bir uçak için 2.500 lira toplanması gerektiği belirtilmektedir.

Emniyet Umumiye Tayyâresi Nasıl Alındı?

Orduya uçak kazandırmak için ianeye katılan kurumlardan biri de Emniyet Umumiye Müdürlüğü'dür. Aynı isimle bir tayyare alabilmek için 30 Polis Müdüriyeti, 12 Polis Merkez Me'mûrluğu, 5 Polis Mektebi Müdüriyeti ile Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti personelinin maaşlarından 1 ila 4 taksitte % 5 ila % 10 oranında kesinti yapılması verdikleri toplam taahhüde göre kararlaştırılmıştır. Mesela, aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi Hicaz Vilâyeti Polis İdaresince personelin maaşlarından % 10 oranında kesinti yapılmıştır.

Tablo 1: Halep Vilayeti Polis İdaresi Personelinden Yapılan %10 Kesinti

Memurin-i Mevcude	Miktarı Maaşat		%10
	Guruş	Guruş	
Polis Müdürü	2500	250	Mürettebât-i esâsiyye kırk
İkinci Komiser	750	75	iki neferden ibâret ise de
Üçüncü Komiser	600	60	dokuzu el-ân açıktır.
Muavin 3 Adet	1500	150	
Polis Memurları 33 Adet	13200	1320	
Toplam	18550	1855	

Kaynak: (BOA, DH.EUM.VRK: 9/29)

Emniyet teşkilatı içinde 12.000 kuruşla en fazla taahhütte Ankara Vilayeti Polis Müdüriyeti bulunmuştur. Bunu 9.485 kuruşla Aydın Polis Müdüriyeti ve 7.405 kuruşla Selanik Polis Müdüriyeti takip eder.

Tablo 2: Vilayet Polis müdürlerinin Taahhüd Ettikleri Para

Esami	Taahhüd Olunan		Mülâhazat
	Kuruş	Para	
Edirne Polis Müdüriyeti	5.255		İki taksitde
Erzurum Polis Müdüriyeti	2.610		Nisan nihâyetinde bir taksitde
İşkodra Polis Müdüriyeti	1.107		
Adana Polis Müdüriyeti	7.012	20	İki taksitde
Ankara Polis Müdüriyeti	12.000		Dört taksitde

Türk Havacılığının Kuruluşunda Emniyet Teşkilatının Yardımları

Aydın Polis Müdüriyeti	9.485		İki taksitde
Bitlis Polis Müdüriyeti	-		
Basra Polis Müdüriyeti	1.055		
Bağdad Polis Müdüriyeti	2.470		
Beyrut Polis Müdüriyeti	3042	20	
Cezâyir-i Bahr-i Sefid Polis Müdüriyeti	2.000		Nisan evâhîrinde
Hicaz Polis Müdüriyeti	1.855		
Haleb Polis Müdüriyeti	5.000		
Hüdavendigâr Polis Müdüriyeti	2.925		
Diyarbakir Polis Müdüriyeti	1.655		Tayyârenin mübâya'ası te'mîn edilinceye kadar yüzde beş tevkîfine râzî oldukları
Selanik Polis Müdüriyeti	7.405		
Suriye Polis Müdüriyeti	3.557	20	Bir taksitde
Sivas Polis Müdüriyeti	3.630		Bu dahi
Trablusgarb Polis Müdüriyeti	2.070		
Trabzon Polis Müdüriyeti	1.773	30	Postada
Kastamonu Polis Müdüriyeti	2.112	20	Şehr-i Mayıs evâilinde
Kosova Polis Müdüriyeti	4.970		
Konya Polis Müdüriyeti	2.800		Şehr-i Mayıs evâsıtında
Ma'mûretü'l-aziz Polis Müdüriyeti	2.010		Bir taksitde
Manastır Polis Müdüriyeti	4.700		Bir taksitde Mayıs evâilinde
Musul Polis Müdüriyeti	1.095		
Van Polis Müdüriyeti	3.080		Nisan içinde yetiştirilmesi ta'ahhüd olunmuştur.
Yanya Polis Müdüriyeti	2.720		
Yemen Polis Müdüriyeti	5.567	20	
Urfa Polis Merkez Me'mûrluğu	336		Bir taksitde
İzmit Polis Merkez Me'mûrluğu	982	20	Nisan gâyesinde
Bingazi Polis Merkez Me'mûrluğu			
Bolu Polis Merkez Me'mûrluğu	500		
Canik Polis Merkez Me'mûrluğu	460		
Çatalca Polis Merkez Me'mûrluğu	320		
Zor Polis Merkez Me'mûrluğu	390		
Asîr Polis Merkez Me'mûrluğu	0	0	
Karesi Polis Merkez Me'mûrluğu	1.000		Bir taksitde
Kudüs-i Şerîf Polis Merkez Me'mûrluğu	1.972	20	
Kal'a-i Sultaniyye Polis Merkez Me'mûrluğu	690	20	Bir taksitde
Medîne-i Münevvere Polis Merkez Me'mûrluğu	500		İki taksitde
Dersaadet Polis Mektebi Müdüriyeti	3.660		Bir taksitde
Selanik Polis Mektebi Müdüriyeti	7.405		

Beyrut Polis Mektebi Müdüriyeti	1.918	16	Bir taksitde
Bağdad Polis Mektebi Müdüriyeti	476		
Erzurum Polis Mektebi Müdüriyeti	1.116	10	İki taksitde
Emniyet-i Umûmiyye Müdüriyeti me'mûrîni	2.222		

Donanma Cemiyeti'nde "Tayyâre Filosu" adı altında ayrı bir hesap açılmıştır. Kısa süre içinde toplanmaya başlanılan ianeler Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti'ne teslim edilir. 23 Mart 1912 tarihinde Donanma Cemiyeti Bayezid Merkez Şubesi Reîsi tarafından Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda bu durum şu şekilde ifade edilir: "*Umûm şu'ubât-ı merkeziyyede olduğu gibi şubemizde dahi bir (Tayyâre Filosu) nâmıyla hesâb-ı mahsûs küşâd edilip ashâb-ı hamiyet ve fütüvvetin bu bâbda i'tâ edeceği i'âne bu namla ayrıca kayd olunacağı gazetelerle de i'lân edilmiştir*" (BOA, DH.EUM.VRK: 9/31).

Taahhüt edilen meblağların ilk taksitleri 25 Mayıs 1912 tarihinde Donanma Cemiyeti'ndeki Tayyare Filosu Hesabına yatırılmıştır. Burada taahhüt edilen ile gönderilen meblağ karşılaştırıldığında özellikle bir taksitte ödeme taahhüdünde bulunan yerlerin biraz zorlandığı buna karşı taahhüt edilen meblağa elden geldiğince yaklaşımaya çalışıldığı görülür. Tahsil edilemeyen kısımların ise en kısa sürede toplanarak Donanma Cemiyeti'ne gönderileceği yazılı olarak beyan edilmiştir. 25 Mayıs 1912 tarihinde karma olarak vilayetlerden makbuz karşılığı gönderilen ianeler şu şekildedir:

Tablo 3: 25 Mayıs 1912 Tarihinde Vilayetlerden Makbuz Karşılığı Gönderilen İaneler

Mevridi	Kuruş	Para	Alınan Makbuzun		
			Varak	Cild No	Tarihi
Emniyet-i Umûmiyye Müdüriyeti me'mûrîni	1142		46	253	12 Nisan sene [1]328
Dersaadet Polis Mektebi Hey'et-i Ta'limiyye ve müdâvimîni	4320		45		12 sene-i minhû
Suriye Vilâyeti folis me'mûrîni	2967	34	14	250	17 sene-i minhû
Çatalca Sancağı polis me'mûrîni	131	20	9	257	21 sene-i minhû
Trabzon Vilâyeti polis me'mûrîni	1773	30	8	257	21 sene-i minhû
İzmit Sancağı polis me'mûrîni	300		43	257	23 sene-i minhû
Ankara Vilâyeti polis me'mûrîni	1561	20	38	257	23 sene-i minhû
Erzurum Polis Mektebi polis me'mûrîni	1118	10	40	257	23 sene-i minhû
Karesi Sancağı polis me'mûrîni	854	20	39	257	23 sene-i minhû
Kal'a-i Sultaniyye polis me'mûrîni	717	35	96	257	23 sene-i minhû
Van Vilâyeti polis me'mûrîni	2160		13	258	28 sene-i minhû
Selanik Vilâyeti polis me'mûrîni	7780		19	258	30 sene-i minhû
Beyrut Vilâyeti polis me'mûrîni	3223	20	29	261	8 Mayıs sene-i minhû
Basra Vilâyeti polis me'mûrîni	1110	20	43	261	8 Mayıs sene-i minhû
İşkodra Vilâyeti polis me'mûrîni	1165	20	28	261	8 Mayıs sene-i minhû
Sivas Vilâyeti polis me'mûrîni	3846	20	27	261	8 Mayıs sene-i minhû

Türk Havacılığının Kuruluşunda Emniyet Teşkilatının Yardımları

Urfa Vilâyeti polis me'mûrîni	334	30	44	261	8 Mayıs sene-i minhû
Çatalca Sancağı polis me'mûrîni	173	20	55	263	8 Mayıs sene-i minhû
Karesi Sancağı polis me'mûrîni	60		54	263	12 Mayıs sene-i minhû
Selanik Vilâyeti polis me'mûrîni	787	30	53	263	12 Mayıs sene-i minhû
Selanik Vilâyeti polis me'mûrîni	155	20	47	265	19 Mayıs sene-i minhû
Konya Vilâyeti polis me'mûrîni	2687	20	16	266	22 Mayıs sene-i minhû
Ankara Vilâyeti polis me'mûrîni	1152	30	95	266	22 Mayıs sene-i minhû
Musul Vilâyeti polis me'mûrîni	1141	30	28	266	24 Mayıs sene-i minhû
Kudüs Sancağı polis me'mûrîni	1906	20	28	266	24 Mayıs sene-i minhû
Hicaz Vilâyeti polis me'mûrîni	1666		66	268	24 Mayıs sene-i minhû
Canik Sancağı polis me'mûrîni	432		65	268	29 Mayıs sene-i minhû
Zor Sancağı polis me'mûrîni	390		70	270	6 Haziran sene-i minhû
Beyrut Vilâyeti polis me'mûrîni	1198	10	69	270	6 Haziran sene-i minhû
Kastamonu Vilâyeti polis me'mûrîni	2024		67	270	6 Haziran sene-i minhû
Nukilet	48383	19			
Nakl-i yekûn	48283	19			
Erzurum Vilâyeti polis me'mûrîni	1944		68	270	6 Haziran sene [1]328
Çatalca Sancağı polis me'mûrîni	31	20	9	270	9 Haziran sene-i minhû
Akabe Kazâsı polis me'mûrîni	210	20	95	270	9 Haziran sene-i minhû
Bağdad Vilâyeti polis me'mûrîni	2746	10	96	270	9 Haziran sene-i minhû
Emniyet-i Umûmiyye me'mûrîni tarafından	394		83	270	6 Haziran sene-i minhû
Manastır Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	4860		29	272	13 Haziran sene-i minhû
Suriye Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	568		73	272	13 Haziran sene-i minhû
Selanik Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	209	10	74	272	13 Haziran sene-i minhû
Sakız Sancağı polis me'mûrîni tarafından	160		75	272	13 Haziran sene-i minhû
Haleb Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	3793	5	50	274	23 Haziran sene-i minhû
Hudavendigâr Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	3437	25	42	274	23 Haziran sene-i minhû
Selanik Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	63		49	274	23 Haziran sene-i minhû
İzmit Sancağı polis me'mûrîni tarafından	534		69	277	2 Temmuz sene-i minhû
Kal'a-i Sultaniyye Sancağı polis me'mûrîni tarafından	50		37	277	2 Temmuz sene-i minhû
Bağdad Polis Mektebi müdürü	457	10	71	277	2 Temmuz sene-i minhû
Adana Vilâyeti Polis Mektebi müdürü	3240		18	278	7 Temmuz sene-i minhû
Ma'mûretü'l-aziz Vilâyeti polis	1720		47	277	12 Temmuz sene-i minhû

Şakir BATMAZ

me'mûrîni tarafından					
Aydın Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	540		46	278	12 Temmuz sene-i minhû
Bolu Sancağı polis me'mûrîni tarafından	250		48	278	12 Temmuz sene-i minhû
Kosova Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	5146	10	31	281	18 Temmuz sene-i minhû
Kastamonu Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	207	10	29	281	18 Temmuz sene-i minhû
Limni Sancağı polis me'mûrîni tarafından	121	20	32	281	18 Temmuz sene-i minhû
Medîne-i Münevvere polis me'mûrîni tarafından	432		64	281	23 Temmuz sene-i minhû
Edirne Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	4364		3	281	31 Temmuz sene-i minhû
	88947	39			
Diyarbakir Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	1600		75	284	18 Ağustos sene-i minhu
Selanik Polis Mektebi müdâvimîni tarafından	559	10	22	286	25 Ağustos sene-i minhû
Bolu Sancağı polis me'mûrîni tarafından	250		17	284	18 Ağustos sene-i minhû
Emniyet-i Umûmiyye Müdüriyeti me'mûrîni tarafından	165		48	286	5 Eylül sene-i minhû
	91217	9			
Nakl-i yekûn	91517	9			
Aydın Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	4117	10	77	286	Fî 10 Eylül sene [1]328
Bitlis Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	1000		22	291	Fî 8 Teşrîn-i Evvel sene-i minhû
Beyrut Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	627		15	294	Fî 17 Teşrîn-i Sânî sene-i minhû
Yemen Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	2574		16	294	Fî 17 minhû
Ankara Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	1266		98	294	Fî 5 Mart sene [1]329
	101101	19			
Bitlis Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	540		90	300	Fi 13 Temmuz sene [1]326
Canik Sancağı polis me'mûrîni tarafından	25		12	312	
Kudûs-i Şerîf Sancağı polis me'mûrîni tarafından	68	30	11	312	
Konya Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	70		22	301	Fi 17 Kânûn-ı Evvel sene-i minhû
Bağdad Vilâyeti polis me'mûrîni tarafından	13		20	312	Fî 10 Kânûn-ı Evvel sene-i minhû
Karesi Sancağı polis me'mûrîni tarafından	80		19	312	Fî 10 Kânûn-ı Evvel sene-i minhû

Türk Havacılığının Kuruluşunda Emniyet Teşkilatının Yardımları

Suriye Vilâyeti	20	30	312	Fî 22 Şubat sene-i minhû
Erzurum	350	34	312	Fî 9 Mart [1]330
Bağdad Polis Mektebi polis me'mûrîni tarafından	18	30	40	312 Fî 7 Nisan sene [1]330

Kaynak: (BOA, DH.EUM.LVZ: 19/102).

Tayyâre i'ânesi olarak Emniyet-i Umûmiyye Müdüriyeti memurlarının maaşlarının iki taksit halinde 2.222 kuruş kesilmiş olup Mart ayında kesilen ilk taksitte, en fazla yardımı Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Mümeyyizi Kerameddin Bey yapmıştır. Onu Emniyet-i Umûmiyye Müdürü Şükrü Bey takip etmiştir. Memurların yanı sıra 5 kuruşla hademelerin, 10 kuruşla Kahveci Halil'in ve 20 kuruşla da Lokantacı İbrahim Ağa'nın Tayyâre i'ânesine dâhil oldukları görülür.

Tablo 4: Emniyeti-i Umumiye Çalışanlarının İsimleri ve İlane Tutarları

Esami	İlane Miktarı
Emniyet-i Umûmiyye Müdürü Şükrü Beyefendi	200
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Müdürü Şükrü Bey	40
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Feyzi Bey	20
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Memduh Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Hakkı Şevki Bey	20
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Hikmet Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Avni Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Tahrîrât Kalemi'nden Naci Bey	4
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Müdürü Ferid Bey	30
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Mümeyyizi Kerameddin Bey	296
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Halid Bey	15
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Talat Bey	25
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Hacı Mehmed Efendi	15
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Sadık Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Nuri Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Muhâsebe Kalemi'nden Kenan Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Mu'temedi Said bey	20
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Müdürü Fahri Bey	30
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Mümeyyizi İhsan Bey	25
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Kalemi'nden Niyazi Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Kalemi'nden Muhlis Bey	20
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Kalemi'nden Sudi Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Emniyet ve Levâzım Kalemi'nden Fahri Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Tercümanı Fuad Bey	35
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Müdürü Neşet Bey	35
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Mümeyyizi Nureddin Bey	25
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Kalemi'nden İsmail Bey	20
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Kalemi'nden Said Bey	15

Şakir BATMAZ

Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Kalemi'nden Rifat Bey	15
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Kalemi'nden Refik Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Me'mûrîn Kalemi'nden Süreyya Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Mümeyyizi Celal Bey	25
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Kalemi'nden Emin Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Kalemi'nden Niyazi Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Kalemi'nden Fevzi Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Kalemi'nden Ömer Bey	10
Emniyet-i Umûmiyye Evrâk Kalemi'nden Kemal Bey	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Müdürü Zühdü Efendi	9
Emniyet-i Umûmiyye Tulumba Müdürü İhsan Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Hacı Tevfik Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Ali Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Mustafa Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Ahmed Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Tevfik Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Mehmed Çavuş Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Mustafa Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Esad Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Hademe Ali Efendi	5
Emniyet-i Umûmiyye Telefon Me'mûru Ziya Bey	5
Nakl-i yekûn	892
Lokantacı İbrahim Ağa'dan	20
Emniyet-i Umûmiyye Dâiresi'ndeki Kahveci Halil'den	10

Kaynak: (BOA, DH.EUM.MH: 36/44).

Mayıs ayındaki ilk taksitten sonra 22 Haziran 1912 tarihinde 2. taksit ödemeleri yapılmıştır. Burada Özellikle en çok taahhütte bulunan Ankara Vilayeti Emniyet Teşkilatının ödemelerinin aksadığı görülür. Bu duruma gerekçe olarak emniyet mensuplarının ekserisinin maaşlarının askerlik vazifelerini nefer olarak yapmalarından dolayı düştüğü, bu nedenle de taahhüdün yerine getirilemediği beyan edilir. Buna karşı İşkodra, Basra, Bağdat, Beyrut, Selanik, Sivas, Musul, Çatalca, Karesi, Kal'a-i Sultâniye ve Dersaadet'ten ise taahhüdün üzerinde para gönderildiği görülür. Haziran ayındaki 2. taksit ödemesi şu şekildedir:

Tablo 5. Vilayetlerin Taahhüpleri ile Ödeme ve Bakaya Durumu

Esami	Taahhüdatı	Tah.ve İrs.	Baka. veya taah.	Fazlası	Noksanı	Mûlahazat
	Krş, Para	Krş, Par	Krş, Par	Krş, Par		
Edirne Vilayeti	5255		5255			
Erzurum Vilayeti	2610	1944	666			
İşkodra Vilayeti	1107	1165,20		58,20		
Adana Vilayeti	7012,20		7012,20			

Türk Havacılığının Kuruluşunda Emniyet Teşkilatının Yardımları

Ankara Vilayeti	12000	2714,10	9285,30		
Aydın Vilayeti	9485		9485		
Bitlis Vilayeti					
Basra Vilayeti	1055	1110,20		55,20	
Bağdad Vilayeti	2470	2746,10		276,10	
Beyrut Vilayeti	3062,20	4421,30		1359,10	
Cezayir-i Bahr-i Sefid Vilayeti	2000	160	1840		
Hicaz Vilayeti	1855	1666	189		189
Haleb Vilayeti	5000		5000		3500
Hüdavendigâr Vilayeti					3400 küsur Kuruş
Diyarbakır Vilayeti	1655		1655,10		
Selanik Vilayeti	7405	8932,20		1527,20	
Suriye Vilayeti	3557	3535,34	21,6		
Sivas Vilayeti	3630	3846,20		216,20	
Trablusgarb Vilayeti					
Trabzon Vilayeti	1773,30	1773,30			
Kastamonu Vilayeti	2112,20	2024	88,20		88
Kosova Vilayeti					
Konya Vilayeti	2800	2697,20	112,20		112
Ma'müretü'l-aziz Vilayeti	2010		2010		
Manastır Vilayeti	4700	4860	77,20	60	77
Musul Vilayeti	1095	1141,30		46,20	
Van Vilayeti	3080	2160	920		
An-Yanya Vilayeti					
Yemen Vilayeti	5567,20		5567,20		
Urfa Sancağı	335	334,30	-,10		
İzmit Sancağı	982,20	300	682,20		
Bingazi Sancağı	000				
Bolu Sancağı					
Canik Sancağı	460	432	28		
Çatalca Sancağı	320	336,20		16,20	
Zor Sancağı	390	390			
Asir Sancağı	00				
Karesi Sancağı	1000	914,20		85,20	
Kudüs-i Şerif Sancağı	1972,20	1906,20	66		66
Kal'a-i Sultaniye Sancağı	690,20	171,35		27,15	
Medine-i Münevvere Sancağı	500	210,20	289,20		
Dersaadet Polis Mektebi	3660	4320		660	
Selanik Polis Mektebi					

Şakir BATMAZ

Beyrut Polis Mektebi	3918		3918
Bağdad Polis Mektebi	476		476
Erzurum Polis Mektebi	1116	1118,10	
Emniyet-i Umumiyye Me'murini	2222	1536	686

Kaynak: (BOA, DH.EUM.MH: 36/44).

Dersaadet Polis Mektebi'nde iane toplanması esnasında ilginç bir olay yaşanmış ve mektebin yanında bulunan zâbita hastahânesi inşââtı müteahhitleri Hâfız, Kalfa Petro ve Nikoli Efendiler durumdan haberdar olmuşlar ve gönüllü olarak 304 kuruş bağış yapmışlardır. 1912 yılı içinde Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti'nin bünyesinde toplanan Emniyet teşkilatı ianeleri ile Emniyet-i Umumiye tayyaresi satın alınarak Türk ordusuna hediye edilmiştir.

Sonuç

Donanma-yı Osmanî Muavenet-i Milliye Cemiyeti'nin zırhlı gemi satın alınması için II. Meşrutiyet'ten itibaren başlattığı yardım kampanyasıyla donanmaya yeni gemiler kazandırılmıştır. Osmanlı Devleti'nin mali sıkıntılar içinde olduğu bu dönemde aynı yöntemle yine Donanma Cemiyeti üzerinden bu defa tayyare satın alınması için başlatılan yardım kampanyası kısa sürede başta devlet kurumlarını ve yerleşim birimlerini harekete geçirmiştir. Bunlar içinde Emniyet teşkilatının, Emniyet-i Umumiye tayyaresinin satın alınması için başlattığı kampanya ya Bingazi'den Selanik'e bütün emniyet personeli, maaşlarından belirli bir oranı bağışlayarak destek vermişlerdir. Bu kampanyanın ilk taksiti 25 Mayıs 1912 tarihinde Donanma Cemiyeti'ndeki Tayyare Filosu hesabına yatırılmıştır. Zaman zaman taahhüt edilen meblağın gerçekleştirilmesinde sıkıntılar yaşansa da bütün organizasyon büyük bir başarı ile gerçekleştirilmiştir.

Kaynakça

- Alasya, F. (1965). "Türklerde Havacılık", *Türk Kültürü*, 34.
- Anadol, C. (1990). *Türk Havacılık Tarihi*, İstanbul.
- BOA, BEO, 4013/300924. BOA, DH.EUM.MH, 35/37, 36/44.
- BOA, DH.EUM.LVZ, 19/102. BOA, DH.EUM.VRK, 9/29, 9/31.
- Tanman, S. (2012). *Türk Havacılık Tarihi (1912-1923)*. Birinci Kitap, İstanbul: Hava Basımevi.
- Yalçın, O. (2010). "Türk Havacılık Tarihinde Bağış Uçakları ve Havacılık Sanayii Kurulmasına Tesirleri", *Gazi Akademik Bakış*, 3 (6).